

Tale på boklansering Fekjær 18.11.22

Av nestleder i styret Stiftelsen Fekjær psykiater Jørgen Brabrand

Statssekretær, storingsrepresentanter, kjære alle sammen.

Da vi i styret sammen med Elling bestemte oss for å gi ut en ny jubileumsbok i anledning 50-årsjubileet for Fekjær som psykiatrisk institusjon, var det både på bakgrunn av Fekjærs historie, men også for å synliggjøre stedets funksjon og posisjon i tiden som kommer. På en dag som denne, er det derfor naturlig å starte med å se tilbake på historien, ikke bare for å minnes, men også for å forstå Fekjærs kultur og ståsted i dagens psykiatri. Psykiatri og psykisk helsevern opererer i et skjæringspunkt mellom medisin, psykologi, sosiologi og juss og er under kontinuerlig debatt. Psykiatriske institusjoner skal ivareta mennesker i sårbare livsfaser og må derfor være åpne for ulike syn og meninger og ikke utvikle seg til lukkede subkulturer med egne normer avsondret fra resten av samfunnet. Psykiatrien trenger mangfold i tilbudene og historien har lært oss at dette er viktig for å motvirke ensrettede behandlingskulturer som har lite kontakt med andre fagmiljøer.

For meg som lege i psykiatrien i over 30 år, har det alltid vært viktig å forsøke å forstå historien og konteksten rundt den enkelte pasient. Dette kan utvides til også å gjelde komplekse organisasjoner. Hvordan kan vi forstå kulturen knyttet til den enkelte psykiatriske avdeling eller institusjon.?

Historiefortellingen om norsk psykiatri ofte preget av ubehagelige og negative pasienterfaringer, om fagfolk som har utøvet makt mot

sårbare enkeltmennesker, om store, lukkede og upersonlige institusjoner, etter hvert også om ressursknapphet, mangel på fagfolk og lange ventelister.

Men det finnes også en annen fortelling preget av medmenneskelighet, åpenhet, respekt og likeverdighet som grunnverdier. Fremveksten av behandlingstilbud bygget på disse grunnpillarene skjedde i tiårene etter 2. verdenskrig. Dette var radikale ideer, drevet fram av sterke faglige idealister og det ble opprettet enheter bygget på dette f.eks. ved Ullevål avd 6 B, Dikemark, på Lovisenberg, Vinderen og på Modum Bad. En hel generasjon av spesialister i Norge fikk sin utdanning ved disse institusjonene og tok med seg tankegodset videre, trolig også hit til Fekjær. Her møtte de Elling og alt det han står for, og de møtte bygda som hadde lang tradisjon for å ha pasienter i privat pleie der den enkelte opprettholdt sin autonomi og ble behandlet med respekt. Jeg tror dette passet som hånd i hanske og jeg har tenkt at dette verdimøtet har båret store frukter. I denne pionertiden har jeg tenkt at dagens kultur ved Fekjær ble bygget, stein på stein, bygg for bygg og vi som er her i dag står på den måten på skuldrene av kulturbyggerne fra tidligere år.

Fekjær representerer deler av et mangfold i det psykiatriske behandlingstilbudet, noe annerledes, et alternativ til DPS strukturen og de store sykehusavdelingene. For meg er Fekjær skreddersøm for den enkelte basert på sterk faglighet i innholdet der integrering av natur, arkitektur, kultur og faglighet er noen av de fremste kjennetegnene. Fortellingen om denne særegne kombinasjonen er viktig å bringe ut gjennom en ny bok.

Fekjær er som Elling, alltid i bevegelse, alltid i utvikling med framdrift, entusiasme og pågangsmot. I 2017 ble Fekjær organisert som en

stiftelse med nytt styre og det kommer stadig nye bygg og forbedringer. Vi ser nå at Fekjær rekrutterer godt innenfor de aller fleste profesjoner, både høgskoleutdannede og psykologer og spesialister. Dette er meget oppløftende og sier noe om at stedet er attraktivt som arbeidssted. Det gir rom for å utvide og forbedre tilbudet. Så hva med Fekjær og fremtiden. Psykisk helsevern er hele tiden under debatt. Vi ser det kanskje særlig innenfor spørsmål knyttet til bruk av tvang og til antall døgnplasser. De siste tiårene er antall døgnplasser i psykisk helsevern bygget drastisk ned for å vri behandlingen over mot mer polikliniske tilbud. Dette passer for mange, men slett ikke for alle, og kanskje minst for de mest sårbare. Flere av de menneskene som sliter aller mest trenger døgnbehandling og de trenger nok tid i et strukturert, forutsigbart og trygt miljø med høy faglig kompetanse. Det er nå en pågående debatt om nedbyggingen av døgntilbudet har gått for langt og i den forbindelse representerer Fekjær et viktig supplement. Gjennom den trinnvise oppbyggingen av antall plasser basert på Fekjærs kjerneverdier gjennom mer enn 50 år, er vi klare til å hjelpe flere av framtidens pasienter med god og effektiv behandling. Vi håper derfor at avviklingen av ordningen med Fritt behandlingsvalg vil bli kompensert med en tilsvarende utvidelse av antall døgnplasser i fremtidige avtaler med vårt regionale foretak.

Men i tillegg til å drøfte kapasiteten i tjenestene, tror jeg det kommer en ny debatt knyttet til det faglige innholdet. Hva er det pasientene faktisk får når de er i behandling i psykisk helsevern. Det er spørsmål som melder seg med stadig større tyngde. Det har skjedd store faglige fremskritt de siste 30 årene med utvikling av nye, standardiserte terapiformer og nye og forbedrede medikamenter. Forskning og etterprøving har gjort behandlingen evidensbasert.

Fra slutten av 1990-tallet og fremover har det kommet faglige retningslinjer for evidensbasert behandling for en rekke ulike pasientgrupper. Retningslinjene kom i første omgang fra USA, England, Canada og etter hvert ble det utviklet slike nasjonale retningslinjer også i Norden og Norge basert på norske forhold. Det publiseres stadig nye oppdateringer basert på relevante studier og forskningsfunn. Dette driver behandlingen og faget vårt fremover og danner etterhvert grunnlaget for mye av behandlingen i psykisk helsevern. Framover tror jeg helsemyndighetene vil være mer opptatt av at den behandlingen som gis på den enkelte institusjon, følger slike nasjonale og internasjonale faglige retningslinjer og standarder. Vi må vise at Psykisk helsevern skal være spesialisthelsetjenesten med stor S! Dette gjelder også her på Fekjær. Vi skal være åpne og transperante og som en liten institusjon, tror jeg det er viktig at vi knytter bånd og samarbeider med større og toneangivende fagmiljøer innenfor ulike felt.

Hvis vi kan klare å vise på en systematisk måte at vårt behandlingstilbud virker, vil det være en stor styrke fremover. Min visjon er at vi skal klare å utvikle en behandlingkultur der vi gir den beste evidensbaserte behandlingen samtidig som vi innhenter informasjon fra den enkelte pasient om hvordan tilbudet oppleves og om det har hatt effekt. Det kan være å fylle ut et skjema eller gå gjennom et kort, systematisk intervju der vi spør om behandlingen har hjulpet, i så fall hva tenker den enkelte har hjulpet mest og på hvilke måter har det hjulpet. På den måten kan vi videreutvikle kulturen på Fekjær der evidensbasert behandling går hånd i hånd med kontinuerlig brukermonitorering i form av systematiske tilbakemeldinger. Vi kan da fortløpende følge med på behandlingstilbudet på en bedre måte og justere det i tråd med brukererfaringene. Jeg tror våre avtaleparter i HSØ og i

departementet fremover vil etterspørre innholdet i våre behandlingsmetoder. Hvis vi kan utvikle systemer som svarer opp dette og i tillegg anvender brukernes erfaringer, vil vi ligge helt i front. Da vil vi ta vare på livsverket til Elling og sikre videre utvikling her på Fekjær til beste for pasienter og personale.

Vi i styret er glade og stolte over den nye jubileumsboka og vil takke forfatter Ivar Brynhildsen for hans arbeid med boka og takke alle som har bidratt, mennesker som har fått behandling her, personale og andre. Vi håper boka vil bidra til at Fekjær styrker sin posisjon som et viktig og godt behandlingssted for mennesker som sliter og er i sårbare livsfaser.

Gratulerer med dagen og takk for oppmerksomheten!